

Samenwerking en conflictoplossing in de federale Staat België

Samenwerking en conflict: twee zijden van de federale medaille

De bevoegdheden van de Belgische Staat zijn verdeeld over de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten. De drie beleidsniveaus zijn gelijkwaardig en kunnen binnen hun bevoegdheid een eigen beleid ontwikkelen. Het beleid van die overheden moet niettemin onderling afgestemd worden. Een aantal problemen zijn immers verwant of grensoverschrijdend (bv. waterbeleid, vervoer, vervuiling). Het federale model is slechts levensvatbaar als naast autonomie ook de wil tot samenwerking aanwezig is. De toepassing van samenwerkingsprocedures vertolkt die wil.

Maar alle goede bedoelingen ten spijt verloopt de beleidsvoering in een federale staat niet altijd gestroomlijnd. Spanningen ontstaan tussen de diverse beleidsniveaus wegens bevoegdheidsbetwistingen of wegens tegengestelde belangen. De goede werking van het federale model vereist procedures die zulke conflicten oplossen of beëindigen.

Het basisprincipe: de federale loyautéit

De grondwetgever heeft dit principe (art. 143 van de Grondwet) omschreven als een middel om belangenconflicten te vermijden. Dat betekent dat zowel de federale overheid als de gemeenschappen en de gewesten in de uitoefening van hun bevoegdheden oog moeten hebben voor de wederzijdse belangen.

Hoe wordt de samenwerking georganiseerd?

► Samenwerkingsorganen

Het Overlegcomité

Het Overlegcomité is samengesteld uit de eerste minister en 5 leden van de federale regering, uit de minister-president en een lid van de Vlaamse regering, uit de ministers-presidenten van de Franse Gemeenschapsregering en de Waalse Gewestregering, uit de

minister-president van de Brusselse Hoofdstedelijke regering en een lid van deze regering van de andere taalrol. Het Overlegcomité behandelt de problemen die voorgelegd worden en beraadslaagt bij consensus.

De interministeriële conferenties

In de interministeriële conferenties worden op een informele wijze beleidsafspraken gemaakt voor bepaalde domeinen. Die conferenties hebben in principe geen beslissingsbevoegdheid maar bereiden de beslissingen voor van de onderscheiden overheden. Voorbeeld: de interministeriële conferentie voor het buitenlands beleid, waar de federale overheid de gemeenschaps- en gewestregeringen over haar buitenlands beleid informeert.

De hoofdstedelijke gemeenschap van Brussel

Er wordt een hoofdstedelijke gemeenschap van Brussel opgericht met het oog op overleg over de aangelegenheden die meerdere gewesten aanbelangen, in het bijzonder de mobiliteit, de verkeersveiligheid en de wegenwerken van, naar en rond Brussel. Met name kunnen de op- en afritten van de autosnelweg rond Brussel (R0) slechts worden gesloten of onbruikbaar gemaakt na overleg tussen de gewesten in de hoofdstedelijke gemeenschap.

Tot de hoofdstedelijke gemeenschap behoren de gewesten, alsook de gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de federale overheid. De provincies Vlaams-Brabant en Waals-Brabant kunnen vrij toetreden. De nadere regels en het voorwerp van het overleg worden in een samenwerkingsakkoord vastgelegd

► Samenwerkingsvormen

In de wetten tot hervorming van de instellingen worden diverse samenwerkingsvormen opgesomd. Het niet naleven van verplichte samenwerkingsprocedures is een grond van vernietiging, zowel voor wetgevende normen als voor besluiten en verordeningen.

Samenwerkingsakkoorden

De federale, de gemeenschaps- en gewestoverheden kunnen akkoorden sluiten m.b.t. het gemeenschappelijk uitoefenen van bevoegdheden en de oprichting en het beheer van gemeenschappelijke diensten.

Zulke akkoorden zijn soms wettelijk verplicht (inzake grensoverschrijdend vervoer, wegen en waterwegen).

De informatieplicht

In een aantal gevallen moeten de overheden elkaar informeren. Zo wordt het mogelijk na te gaan of er een belangen- of bevoegdheidsconflict kan ontstaan en gepast te reageren.

De adviesplicht

Vooraleer bepaalde beslissingen te nemen, is de beslissende overheid verplicht het advies in te winnen van de andere overheid. Dat advies is meestal een eenvoudig advies, maar in bepaalde gevallen wordt een eensluidend advies vereist.

De overlegplicht

De beslissende overheid is verplicht rekening te houden met het standpunt van de andere overheden zonder dat de beslissende overheid zijn vrijheid van handelen verliest. Het overleg gaat aan de beslissing vooraf.

De overeenstemmingsplicht

In bepaalde gevallen heeft de overheid een blokkeringsmogelijkheid t.o.v. een voorgenomen beslissing van een andere overheid.

■ Hoe worden conflicten beslecht?

Tussen de beleidsniveaus van de federale staat kunnen twee soorten conflicten ontstaan: bevoegdheids- en belangenconflicten.

► Bevoegdheidsconflicten

Het zijn betwistingen die ontstaan als de federale overheid, een gemeenschap of gewest bij de beleidsvoering de voorgeschreven regels m.b.t. de bevoegdheidsverdeling met de voeten treedt. Die betwistingen hebben een juridisch karakter en worden opgelost langs rechterlijke weg.

Voorkomen van bevoegdheidsconflicten

De afdeling Wetgeving van de Raad van State geeft advies over:

- alle voorontwerpen van wet, decreet of ordonnantie
- bepaalde voorstellen van wet, decreet of ordonnantie nadat ze in Kamer en/of Senaat, gemeenschaps- of gewestparlementen werden ingediend. Naar aanleiding van zo een advies kan de Raad van State vaststellen dat de bevoegdheidsverdeling geschonden werd.

Oplossen van bevoegdheidsconflicten

Indien er na de totstandkoming van een wet, decreet of ordonnantie sprake is van een bevoegdheidsoverschrijding, kunnen particulieren (indien ze een belang doen blijken) of overheden die norm aanvechten bij het Grondwettelijk Hof (art. 142 van de Grondwet).

Indien het Grondwettelijk Hof hierop ingaat, wordt de aangevochten norm vernietigd.

► Belangenconflicten

Zelfs als een overheid bij haar beleidsvoering strikt binnen haar bevoegdheid blijft, kunnen de belangen van andere overheden geschaad worden.

Belangenconflicten hebben een politiek karakter. Ze worden opgelost via een politieke dialoog. De belangenconflictenprocedure kan niet worden toegepast op de wetten, besluiten, reglementen, handelingen en beslissingen van de federale Staat met betrekking tot de belastbare grondslag, de belastingtarieven, de vrijstellingen of elk ander element dat in de berekening van de personenbelasting ingrijpt.

Belangenconflicten kunnen zich situeren op parlementair niveau of op regeringsvlak.

Oplossen van belangenconflicten tussen parlementen

Een parlementaire assemblee kan in een motie die aangenomen wordt met 3/4 van de stemmen, oordelen dat een wetgevend initiatief (wet, decreet, ordonnantie) in een andere parlementaire assemblee zijn belangen ernstig schaadt. Die motie schorst het gewraakte voorstel of ontwerp gedurende 60 dagen. Indien er in die periode geen oplossing gevonden wordt, moet de Senaat binnen 30 dagen een gemotiveerd advies uitbrengen aan het Overlegcomité, dat binnen 30 dagen beslist.

Indien de motie uitgaat van een federale wetgevende assemblee, is de tussenkomst van de Senaat niet nodig en beslist het Overlegcomité binnen 60 dagen.

Oplossen van belangenconflicten tussen regeringen

Een ontwerp van beslissing, een beslissing of het uitblijven van een beslissing op regeringsvlak kan voorgelegd worden aan het Overlegcomité op verzoek van de eerste minister of de voorzitters van de Gemeenschaps- of Gewestregeringen. Het Overlegcomité poogt binnen 60 dagen een oplossing te vinden. Intussen blijft het ontwerp van beslissing of de beslissing geschorst.